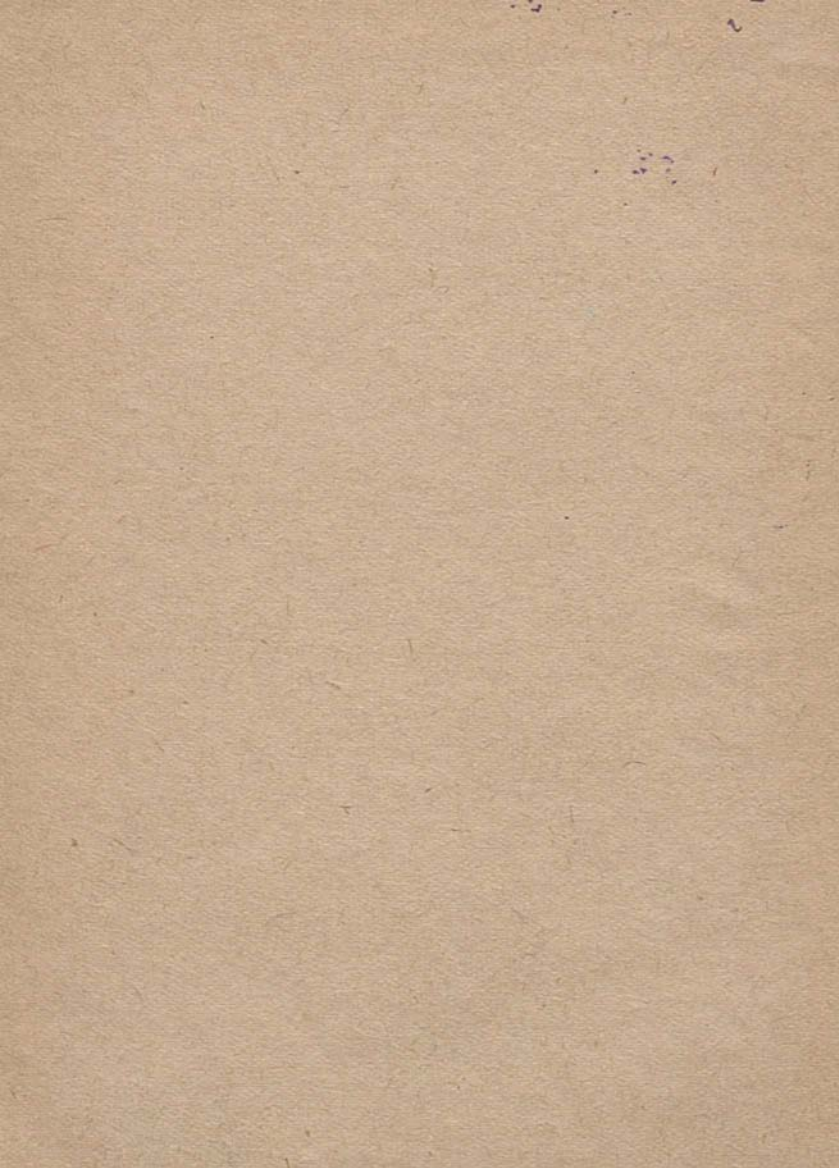

✓
Ба 59 905

Цвікевич І.

ба 59905

№ 40 „СЯЛЯНСКАЯ БІБЛІОТЭКА“ № 40

~~оа 757~~

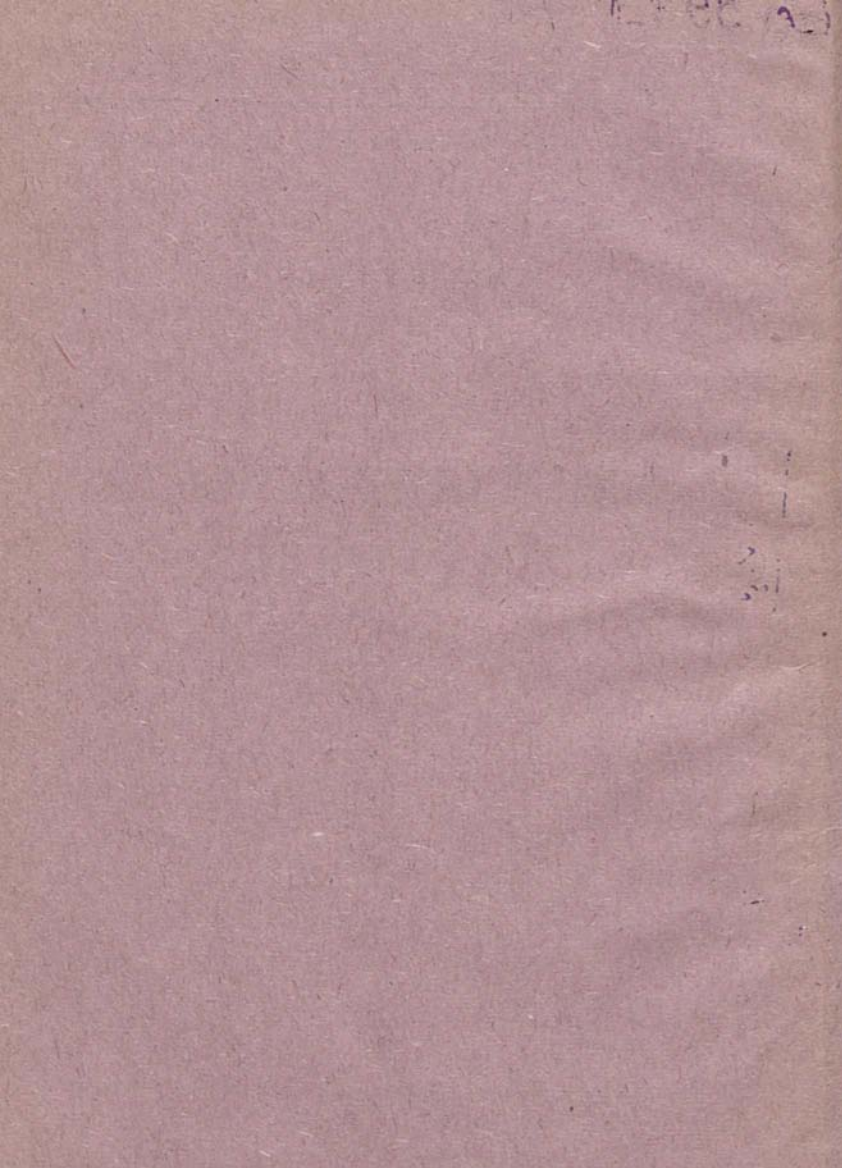
Пролетары ўсіх краёў, злучайцеся!

Доктар І. ЦВІКЕВІЧ

ЯК УСЬЦЕРАГЧЫСЯ АД СЫФІЛІСУ

Дзяржаўнае Выдавецтва Беларусі
М Е Н С К—1925

Ба 59 905

№ 40 „СЯЛЯНСКАЯ БІБЛІОТЭКА“ № 40

Пролетары ўсіх краёў, злучайцеся!

Доктар І. ЦВІКЕВІЧ

ЯК УСЬЦЕРАГЧЫСЯ
АД СЫФІЛІСУ

Бел. аддзел
1924 г.

Дзяржаўнае Выдавецтва Беларусі
М Е Н С К—1925

75 " 1 2009

Б. Д В. № 118.

Галоўліт № 9583.

2-ая Дзярж. друк. Зак. № 815. У ліку 5.000 экз.

1. Што такое сыфіліс.

Сыфіліс, або, як у нас кажуць „*францы*“, *эта прычэплівая, заразьлівая хвароба*. Хваробай гэтай можа заразіцца кожны. Зараза сыфілісу можа прычапіцца і да груднога дзіцяці і да старога. Сыфілісам можа захварэць як мужчына, так і жанчына. Перад сыфілісам, як кажуць, усе роўныя.

Раней думалі, што сыфілісам заражаюцца і хварэюць толькі дарослыя людзі, якія вядуць распуснае жыццё. Думалі, што зараза сыфілісу прыстае толькі да плоцьных органаў мужчыны (або жанчыны), пры плоцьных зносінах здаровага з хворым. Дзякуючы гэтаму, сыфіліс залічылі да так званых *плоцьных хвароб*. Называюць яшчэ сыфіліс *вэнэрычнай хваробай*, ад імені грэцкай багіні каханьня Вэнэры¹⁾.

Раней людзі думалі, што сыфіліс—гэта наскурная хвароба. Думалі, нібы зараза сыфілісу ня йдзе глыбака ў цела: у кроў, у косьці, у мазгі і ва ўсё іншыя часткі цела. Думалі, нібы зараза сыфілісу астаецца толькі на скуры і творыць тут высыпкі, балячкі і раны.

¹⁾ Плоцьных або вэнэрычных хвароб усяго *тры*:
1) мяккі шанкер, 2) трыпэр і 3) сыфіліс.

Раней людзі ня ведалі і таго, што зараза сыфілісу пераходзіць ад хворых сыфілісам бацькоў на іх патомства—і ня толькі на дзяцей, а нават і на ўнукаў.

Шмат год вучоныя дактары вывучалі сыфіліс, але затое ўсебакова высветлілі і ўсё растлумачылі пра гэтую хваробу. Побач з гэтым, дактары знашлі добрыя і пэўныя спосабы лячэньня сыфілісу.

Мэдыцынская навука кажа аб сыфілісе вось што. На тым месцы, дзе прышчапілася зараза сыфілісу, зьяўляецца чырвоны маленькі прышчык. Гэта першая азнака сыфілісу зьяўляецца не адразу пасля заражэньня, але праз два-тры тыдні. Прышчык праз пару дзён пераходзіць у ранку цёмна-чырвонага колеру. Калі памацаць гэтую ранку (узяць з бакоў двума пальцамі), то спод гэтай ранкі цьвёрды, як храсток (Дзеля гэтага і называюць гэтую ранку—цьвёрды шанкер).

Праз два-тры тыдні ранка загойваецца, але на гэтым хвароба ня спыняецца. Ранка—гэта толькі пачатак сыфілісу, гэта толькі першы сыгнал, што чалавек захварэў цяжкай хваробай—сыфілісам.

З раны зараза сыфілісу пераходзіць у кроў і з кроўю разносіцца ва ўсе куткі цела.

Праз пяць або шэсьць тыдняў хвароба зноў дае аб сабе вестку. На скуры зьяўляецца высыпка—невялічкія ружовыя плямачкі. Най-

гусьцей высыпка бывае на бакох грудзей і жывата. На твары высыпкі ня бывае. Часамі высыпка бывае такая малая, што хворыя не зьвяртаюць увагі або зусім не прыкмячаюць яе. У адных выпадках высыпка праз некалькі дзён знікае, а ў другіх — трымаецца некалькі месяцаў.

Адначасна з высыпкай, хворы адчувае боль галавы (асабліва ўначы), слабасьць, ламоту ў касьцях і суставах. Вылазяць валасы ў розных мясцох галавы і ўтвараюцца маленькія лысінкі. Праз нейкі час валасы ізноў адрастаюць.

Далей аб'яўляюцца ў падпахах, вакол кутнічнай дзіркі, а ў жанчын і пад грудзямі — балячкі, з якіх цячэ пасака. Падобныя балячкі зьяўляюцца ў роце, у горле і нават у дыхніцы, ад чаго голас у хворых робіцца сіпаты.

Усе гэтыя высыпкі і балячкі праз нейкі час знікаюць, а пасля зноў аб'яўляюцца. Агульнае здароўе ўсё болей і болей руйнуецца, але час-ад-часу хворы як-бы папраўляецца і чуе сябе лепей.

Гэтак справа цягнецца два альбо тры гады. Але далей сыфіліс пачынае ўзмацняцца, пачынае хутка і моцна руйнаваць здароўе і ўрэшце вядзе чалавека да сьмерці.

Зьяўляюцца вопухі па ўсім целе: у касьцях, у мясе, у скуры, у носе, у печані, у лёгкіх, у вачох і мазгах.

Гэтыя вопухі распадаюцца, і на іх месцы ўтвараюцца вялікія раны, зякіх цячэ жоўты гной.

Калі зьявіцца вопух у вачох — чалавек сьлепне, калі зьявіцца ў мазгох, то робяцца паралюшы ног і рук, вар'яцтва і сьмерць.

Гэтак ідзе хвароба, калі яе зусім не лячыць, ці лячыць абы як. Калі пачаць добра лячыць ад самага пачатку хваробы, то ўсіх апісаных высыпак, балячак і вопухаў ня будзе.

Калі пры пачатку хваробы зьявруцца да доктара, дык можна зусім вылечыцца ад сыфілісу.

Ня лечаны або мала лечаны сыфіліс пераходзіць ад хворых бацькоў на дзяцей і нават на ўнукаў.

Значыцца, сыфіліс нясе з сабою вось што:

1) *Высыпкі, вялязаньне валасоў, баллякі, раны, боль галавы, лямоту ў касьцях і суставах, вопухі, запаленьне носу.*

2) *Заражоны сыфілісам не павінен жаніцца (або выйсьці замуж), бо заразіць жонку (мужа).*

3) *У хворых сыфілісам родзяцца або мёртвыя дзеці, або жывуць заражоныя сыфілісам і шмат церпяць ад гэтай хваробы.*

4) *Хворы на сыфіліс траціць радасьць жыцьця, траціць здольнасьць да працы, заўсягды ня дужае.*

5) *Пад канец хваробы можа быць паралюш ног або рук, сьлепата, а то і франтоўная, наля сьмерць.*

2. Што такое зараза сыфілісу.

Сыфіліс—заразьлівая хвароба. Гэта азначае, што сыфіліс перадаецца праз нейкую заразу, якая пераходзіць ад хворага на здаровага.

А што-ж гэта ёсць за штука—гэтая самая зараза, які яна мае выгляд, як яна перапаўзае з аднаго чалавека на другога? І яшчэ цікава ведаць, як можна ўсьцерагчы сябе ад заразы, як не дапусьціць яе ўлезьці ў цела? Аб гэтым і будзе зараз гутарка.

Што мы робім, каб усьцерагчыся ад злодзея?

Увечар добра замыкаем хату, хлявы, абору і іншае, спускаем з ланцуга сабаку, каб ён у выпадку чаго сваім брэхам абудзіў нас. Калі ўдзень выходзім з гасподы далёка ў поле ці на сенажаць, то пакідаем каго-небудзь у хаце, або таксама ўсе будынкi добраўнаўляем на замкі. Чаму кожны гаспадар гэтак робіць? А таму, што ведае ці з уласнай бяды, ці з апавяданьняў іншых гаспадароў, як злодзей дабіраецца да добра. Ведае, што злодзею спрытней украсьці з адчыненай хаты, чымся з добра і моцна зачыненай. Нанач гаспадар усё аглядае і зачыняе, бо ведае, што злодзей найчасьцей крадзе ўначы, калі цёмна і ўсе сьпяць.

Што трэба рабіць, каб усьцерагчыся ад пажару?

Тут ізноў кожны гаспадар дасьць раду. Ён скажа, што нельга, выходзячы на доўгі час з хаты, асабліва, калі ў хаце застаюцца малыя дзеці, пакідаць незамкнутымі сернічкі альбо пакідаць запаленую печ. Выходзячы з хаты ўвечар, нельга пакідаць з дзяцьмі лямпу на стале, а трэба прымацаваць яе высака на сьцяне, каб дзеці не маглі дастаць. І яшчэ гаспадар скажа, што нельга курыць у пуні ці ў хляве, дзе ёсьць сена і салома, што небяспечна хадзіць у вечар аглядаць жывёлу з лучынаю ці сьвечкаю, а лепш браць ліхтар. Скажа, што нельга раскладаць вогнішча блізка ля будоўлі, бо ад іскры можа загарэцца саламяная страха. Наагул, наконт пажару кожны гаспадар дасьць багата розных радаў і расказа шмат прыгод, з якіх ясна будзе, чаго трэба асьцерагацца, каб ня выклікаць пажару.

Чаму-ж гэта гаспадары ўмеюць параіць, як усьцерагчыся ад пажару? Да таму, што *ведаюць, ад чаго найчасьцей здараюцца пажары, ведаюць прычыну*, якая можа выклікаць пажар, *ведаюць варункі*, пры якіх лягчэй усяго можа выбухнуць пажар.

А спробуйце пытаць гаспадара, як абараніць у садзе дрэвы ад вусеню. Ён параіць вам у глыбокую восень абчысьціць скрабачкаю кару на дрэвах ад моху і лушпінак, пад якімі схованы зародкі будучых вусеняў.

Ён параіць раньняй вясною абмазаць дрэвы вапнаю, якая патруціць або заклеіць у шчылінках кары ўсялякую шкадлівую брыду.

Гэтыя рады спрактыкаваны гаспадар дасьць вам таму, што ведае, адкуль бяруцца вусені, ведае, дзе хаваюцца зародкі вусеняў.

Зусім што іншае будзе, калі спытаецца гаспадара, як усьцерагчыся ад якой-небудзь заразьлівай хваробы, прыкладам, ад брушнога тыфусу ці ад крываўкі.

На гэткае запытаньне ён або нічога ня скажа, або напляце, што ад хваробы ня ўсьцеражэся, што хваробы пасылае бог на грэшных людзей, што бяз волі боскай і волас з галавы не ўпадзе. Адным словам, нагаворыць ліха ведае, што.

У чым-жа тут справа? Чаму гэта людзі, калі ў іх пытаюць рады, як усьцерагчыся ад злодзея, ад пажару, ад вусеняў у садзе, дык яны насыплюць вам рад цэлую торбу і да гэтага дакладна растлумачаць, што, як і да чага, а калі запытаць у гэтых-жа людзей, як усьцерагчыся ад заразьлівай хваробы, дык яны ня ведаюць, як параіць.

Гэта зусім зразумела—і вось чаму.

Ня толькі такі гаспадар, які часта ў горадзе бывае, у войску службы і сьвет бачыў, але самы маласьвядомы і няпісьменны селянін з глухой вёсачкі ведае, што гэта за штука злодзей, ведае, што гэта—чалавек, які

мае голаў, ногі, рукі і іншае, як і ўсе людзі, але ён з голаду ідзе красьці. Кожны селянін не адзін раз бачыў, а можа і не адзін раз тушыў пажар у вёсцы. Хто з сялян ня зьведаў жару ад вагромністага полымя, якое жудаснымі хвалямі кідаецца ад ветру ва ўсе бакі і запальвае страху за страхой?..

Дык і ня дзіва, што чалавек лёгка можа расказаць і даць раду, як усьцерагчыся ад таго, што ён сам бачыў на ўласныя вочы і што для яго добра зразумела.

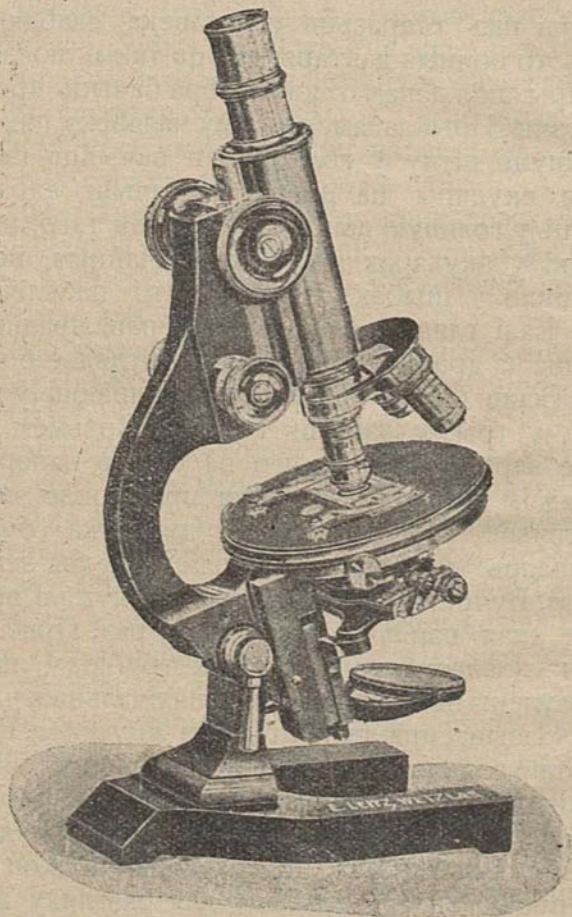
Але як-жа чалавек можа нешта раіць ад заразьлівай хваробы, калі ён сам нічога ня ведае аб заразе?

Ня ведае, бо ніколі ў жыцьці і ў вочы ня бачыў гэтае заразы, ніколі ў руцэ ня трымаў і ня ведае, нават, як гэтая самая зараза выглядае: маленькая яна ці вялікая, шэрая ці зялёная. Нават ня чуў ад іншых людзей наконт выгляду заразы. Просты чалавек не дае веры гутаркам аб заразе, а часамі думае, што ўсе гэтыя гутаркі аб заразе толькі хлусьня адна.

Вось-жа вучоныя дактары, якія здаўна вывучаюць заразьлівыя хваробы, убачылі заразу і давялі ўсяму сьвету, што зараза гэта ня ёсьць выдумка. Вучоныя дактары знашлі спосаб разглядаць заразу і бачыць, як яна сапраўды выглядае, як жыве, чым корміцца, як плодзіцца, як трапляе ў цела чалавека і што робіць там унутры чалавечага цела.

3. Ці можна простым вокам убачыць заразу.

Калі пад старасьць у чалавека слабеюць вочы, то вочныя дактары даюць такім людзям акуллары, якія дапамагаюць добра бачыць дробныя рэчы. Прыкладам, старому чалавеку цяжка ўваткнуць нітку ў голку, а як начэпіць гэты стары акуллары на нос—і як бачыш, адразу трапіць у гольную дзірку. Гэта дзеля таго, што шкелкі ў акулларах не такія звычайныя, вось як шкло ў шыбах, а такія, што павялічваюць. Калі глядзець праз гэткае павялічальнае шкелка на дробную рэч, то яна выглядае большай. Ёсць шклы, каторыя павялічваюць у два разы, у тры, у дзесяць і болей. Возьмем макавае зерне, паложым яго на белую паперу і паглядзім на гэтае зерне: зерне праз шкло, якое павялічвае ў дзесяць раз: мачынка будзе выглядаць у дзесяць раз большаю, бы зерне грэчкі. Вучоныя-спэцыялістыя прыдумалі прыладу, якая павялічвае ў тысячу раз. Прылада гэтая складаецца з мэталёвай трубкай, у якую запраўлены некалькі моцна павялічальных шкелак. Называецца гэтая прылада *мікроскоп*. Назва гэтая грэцкая, складаецца з двух слоў: *мікро*—панашаму азначае надта маленькі, дробны, а *скопэо*—панашаму азначае бачу, гляджу. Вось-жа і выходзіць, што назва мікроскоп пабеларуску азначае прыладу для разгляду надта дробных рэчаў. На мал. № 1 паказана гэтая прылада—мікроскоп.

Мал. № 1. Мікроскоп.

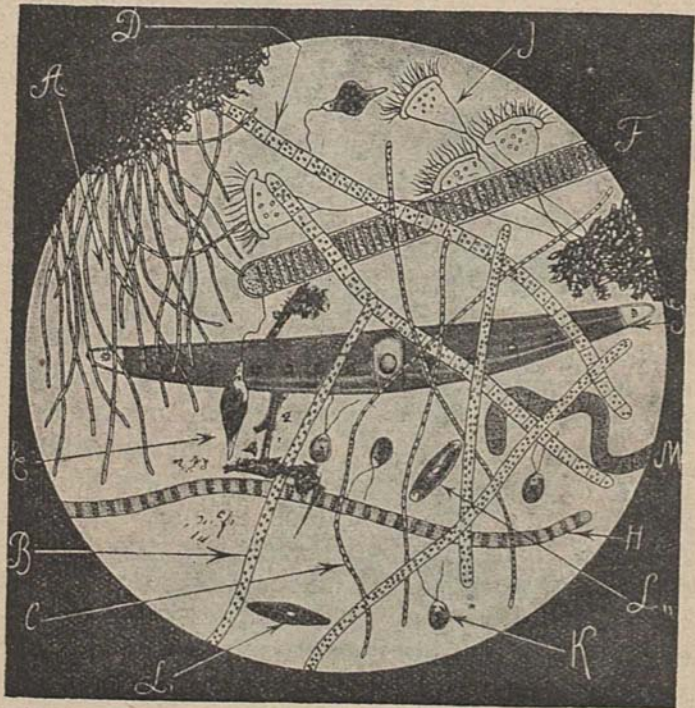
Цікава, як-жа будзе выглядаць нашая ма-чынка, калі паглядзець на яе праз моцна павялічальную трубку—мікроскоп? А выходзіць, што для разгляду праз трубку, якая павялічвае ў тысячу раз і нават болей, наша ма-чынка не пасуе, бо яна хоць і маленькая, але, павялічаная ў тысячу раз, закрывае са-бой сьвятло і праз трубку бачна толькі чар-ната. Для разгляду праз мікроскоп можна браць нагэтулькі драбнюсенькія рэчы, якія ў тысячу раз меншыя за мачынку, менавіта такія, якіх простым, голым вокам нельга схапіць.

Ці няма тут якога ашуканства? Бо дзе-ж яго возьмеш такую маленькую рэч, якую, на-ват, вокам ня ўгледзіш. Таго, што вока не хапае, мусіць і няма зусім на сьвеце! Вось-жа зусім няпраўда. Зернят у яблыку вока на-шае ня бачыць, але яны ёсьць у ім. Паветра мы ня бачым, але яно ёсьцека. У глыбіні рэчкі мы ня бачым рыбы, а яе шмат там. Знача, ня ўсё можа схапіць нашае вока і шмат яшчэ ёсьць гэткага, чаго чалавек ня мо-жа ўгледзіць без дапамогі розных прылад. Асабліва, што да дробных рэчаў. Вось хоць-бы ўзяць да прыкладу звычайны пыл.

Мы бачым на паліцах пыл. Ён склада-ецца з надта дробных парошынак і трэба мець вострае вока, каб, углядаючыся ў пыл, убачыць паасобную парошынку. Пільна раз-глядаючы пыл, мы можам схапіць вокам

толькі найбольш буйныя парашынкi. А ўзяўшы павялічальнае шкло, мы ўбачым яшчэ драбнейшыя, якіх раней вока ня бачыла.

Каб яшчэ мацней праканацца ў тым, што ёсць гэтка дробныя рэчы, каторых голымі вачыма не пабачыш, робяць гэтак.

Мал. № 2. Кропля вады праз мікроскоп.

Бяруць на кавалак шкла кроплю звычайнай вады са ставу або раўчака. Паглядзеце голым вокам: чыстая вадзічка, бы сьвяза! Але паглядзеце гэтую самую кроплю праз павялічальную трубу, праз мікроскоп, дык проста вачом веры не дасьцё. У гэтай маленькай кроплі вады вы ўбачыце шмат чаго дзіўнага.

Тут або ляжаць нярухома, або рухаюцца рознай велічыні галачкі, кіёчкі, тасемачкі. На некаторых гэтых галачках і кіёчках маюцца валасочкі ці хвосцьцікі, якія жвава рухаюцца. Адным словам, у кроплі вады кіпіць жыцьцё нейкіх драбнюсенькіх стварэньняў. Углядаючыся нейкі час, можна прыкмеціць, як і чым гэтыя стварэньні жывяцца, як плодзяцца і г. д. На мал. № 2 паказана кропля вады пры разгляданьні яе праз мікроскоп.

Аб чым сьведчыць гэтае разгляданьне кроплі вады? Ды аб тым, што ў вадзе, у якой простае вока нічога ня бачыць, ёсьць нязьлічонае мноства размаітай драбязы і сярод яе шматжывых, надта дробных стварэньняў

Вучоныя з дапамогаю павялічаючых прылад дазналіся, што ўсюды вакол нас—і ў паветры, і ў вадзе, і ў зямлі—жыве безьліч нябачных простаму воку надта дробных стварэньняў. Сярод гэтых стварэньняў сустракаюцца шкодныя для чалавека. Шкодныя яны тым, што, трапіўшы ў кроў чалавека, пачынаюць шпарка пладзіцца і выпускаюць з

сябе атруту, якая псуе кроў і заагнае ўсе часткі цела.

Назваюцца ўсе гэтыя дробныя стварэнні *мікробамі*. Мікроб ёсць грэцкае слова; складаецца яно з двух слоў: *мікро*—азначае надта малы, *біо*—азначае жыццё. Знача, мікроб пабеларуску азначае—надта дробная, малая жывёлінка.

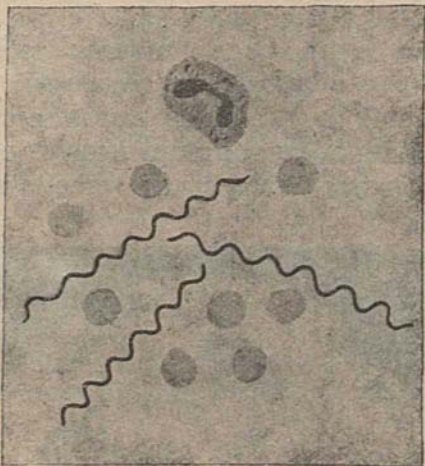
Мікробы, шкодныя для здароўя, называюцца *заразлівымі мікробамі*. Значыцца, *зараза гэта ёсць нябачныя простым вокам, надта малыя стварэнні, якія могуць сустракацца ўсюды,—у вадзе, у паветры, у зямлі і ў целе хворага чалавека.*

Наш селянін—вялікі недавера. Калі ён пачуе, што заразу нельга ўбачыць голым вокам, дык скажа, што мусіць і нямашака гэтай самай заразы.

Каб пераканаць нашага селяніна, трэба яму гэтак дакладна давесці, гэтак вытлумачыць, каб у яго не засталася ні кроплі сумніву. Трэба гэтак разжаваць справу, каб самы недаверны сказаў: „Ось дык даказаў! і дзецца няма куды. Усё да таго зразумела і проста, аж міла... нават, каб хацеў перакруціць дык ня здолееш...“

Самым лепшым доказам для такіх недавераў было-б ось што. Узяць кроплю крыві ад здоровага чалавека і ўзяць кроплю крыві ад хворага на зваротны тыфус. Палажыць

гэтыя кроплі крыві пад мікроскоп і даць паглядзець. Тады гэты недаверны чалавек на ўласныя вочы ўбачыў-бы: кроў здаровага чалавека зусім чыстая, а ў крыві ад хворага на тыфус ёсьць пакручастыя тасемачкі, ось як гэта паказана на малюнку № 3.

Мал. № 3. Мікробы зваротнага тыфусу—пакручастыя тасемачкі; шэрыя галачкі—крывяныя цельцы.

А простым вокам, як ні ўглядайся ў гэтыя кроплі крыві нічога ня ўбачыш.

Але-ж няма ніякай магчымасьці ўсім, хто ня бачыў заразьлівых мікробаў, паказаць гэтых мікробаў праз мікроскоп, бо прылада гэтая дорага каштуе і ёсьць толькі ў добра

абсталяваных больніцах і па гарадох у навуковых установах.

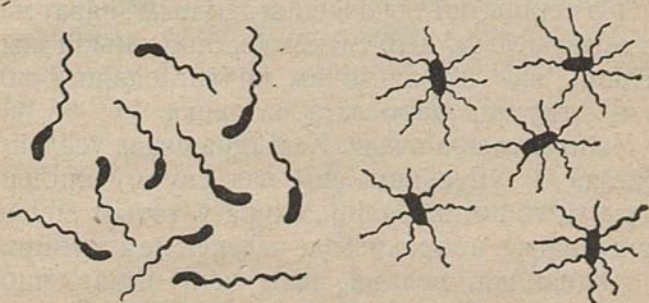
А раз няма магчымасці такім спосабам усіх пераканаць, што ёсць нябачныя голаму воку дробныя жывёлінкі, якія выклікаюць хваробы, то пішуцца кніжкі, у якіх вытлумачана аб гэтым і дадзены малюнкi заразьлівых мікробаў.

Кожная заразьлівая хвароба выклікаецца сваім асобным мікробам, які непадобен да іншых. Гэтак, мікроб сухотаў мае выгляд маленькага кіёчка, а мікроб зваротнага тыфусу выглядае, як пакручастая вузенькая тасемачка (мал. № 3 і № 4).

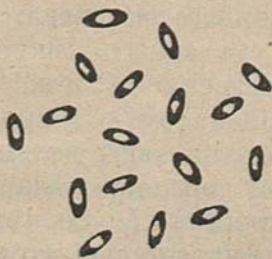
Мал. № 4. Мікробы сухотаў—дробныя кіёчкі.

Заразливия мікробы халеры маюць выглед маленькіх выгнутих кієчкаў з адным хвосьцікам (мал. № 5), а мікробы брушнаго тыфусу выглядаюць, як кієчкі з некалькімі хвосьцікамі (мал. № 6).

Мал. № 5. Мікробы халеры. Мал. № 6. Мікробы брушнаго тыфусу.

На малюнку № 7 паказаны выглед мікробаў, якія выклікаюць гніцьцё і заагненьне ран.

Мал. № 7. Гнойныя мікробы.

59905

Усе заразьлівыя мікробы, як толькі тра-
пяць у цела чалавека (з вадой, з паветрам,
праз маленькую раначку на скуры), пачы-
наюць хутка пладзіцца і псуюць кроў, вы-
пускаючы з сябе атруту.

На першы погляд здаецца дзіўным і нават ма-
ла зразумелым, што гэтакія драбнюсенькія жы-
вёлінкі, якіх нават вокам ня ўзгледзіш, і мо-
гуць атруціць дарослага чалавека.

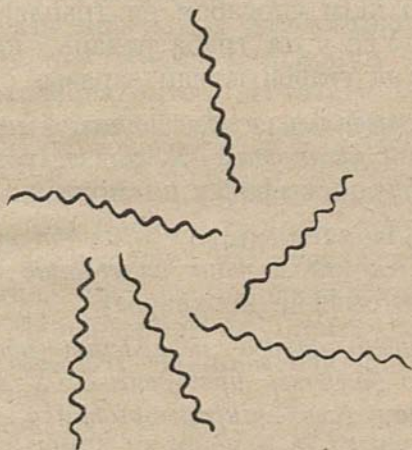
Успомнім пра пчала. Калі адна пчала ўсадзіць
джгала і ўпусьціць нам пад скуру кроплю
атруты, то моцна баліць, скура ў гэтым месцы
пачырванее, набракне, але чалавек не атруціцца.

Аднак-жа, ведама, што калі шмат пчол
пакусаюць каня, дык конь здыхае. А конь
куды мацнейшы за чалавека. Каб голага ча-
лавека пакусала многа пчол, дык чалавек
бязумоўна памёр-бы.

Адгэтуль відаць, што атрута аднае пчалы
ня страшна, але ад вялікай колькасці пчол
будзе многа атруты, якая можа атру-
ціць самага моцнага чалавека. Гэтак і мік-
робы. Атрута ад аднаго мікроба ня можа
пашкодзіць чалавеку. Калі-ж у цэле чала-
века расплодзіцца гэтых мікробаў тысячы і
мільёны (а плодзяцца яны вельмі хутка: з ад-
наго мікроба ў працягу гадзіны плодзіцца
поўмільён мікробаў) і ўсе гэтыя мікробы
разам выпускаюць гэтулькі атруты, што ча-
лавек ад яе памірае.

4. Як выглядае мікроб сыфілісу.

Калі ўзяць кроплю гною з сыфілітычнай балячкі альбо кроплю крыві сыфілітыка і паглядзець праз мікроскоп, то мы ўбачым тоненькіх, беленькіх пакручастых чарвячкоў, падобных да трыбушоньніка. Гэтыя беленькія чарвячкі і ёсць мікробы сыфілісу (мал. № 8).

Мал. № 8. Мікробы сыфілісу.

Пільна ўглядаючыся праз мікроскоп, мы прыкмецім, як гэтыя чарвячкі рухаюцца падобна да маленькіх вужак, выгінаючы сваё цельца ва ўсе бакі. Мікробы сыфілісу з выгляду падобны да мікробаў зваротнага тыфусу (параўнай мал. № 3 і мал. № 8).

5. Як перадаецца зараза сыфілісу ад хворага здароваму.

Мы ўжо ведаем, што зараза сыфілісу— гэта надта дробны, нябачны простым вокам пакручасты чарвячок. Гэты чарвячок называецца мікробам сыфілісу.

Дзе-ж жыве гэты мікроб сыфілісу, дзе ён хаваецца і якім спосабам ён трапляе ў цела чалавека? Усё гэта трэба ведаць, каб захаваць сябе ад сыфілітычнай заразы.

Мікроб сыфілісу жыве толькі ў цэле чалавека, хворага на сыфіліс. У вадзе, у зямлі, у паветры мікроб сыфілісу ня можа жыць.

Адгэтуль ясна, што *заразіцца сыфілісам можна толькі ад хворага на сыфіліс чалавека (жывёла на сыфіліс не хварэе).*

Ад хворага зараза перадаецца праз кроў, праз мной з балячкі, праз сьліну. У крыві, у сьліне хворага ёсць мікробы сыфілісу.

І як толькі кропля крыві, гною або сьліны ад сыфілітыка трапіць на ранку або скрабінку ці на губе, ці ў роце, ці на плоцьных частках, ці на пальцы, ці на іншай частцы цела, то мікроб сыфілісу зараз-жа праз гэтую скрабінку ўваходзіць у цела здаровага чалавека.

1) *Зараза сыфілісу перадаецца са сьлінай пры пацалунках.*

У роце сыфілітыка ёсьць балячкі, з якіх выцякае гной. У гэтым гнаі ёсьць мікробы сыфілісу. Заразьлівы гной зьмешваецца са сьлінай і таму сьліна становіцца таксама заразьлівай.

Па нашых вёсках ёсьць звычай цалавацца з усімі, хто праваджае ад'яжджаючага ў далёкую дарогу або на вайсковую службу. І часта здараецца, што пры гэтым разьвітаньні сярод прысутных ёсьць сыфілітыкі. Ад пацалункаў гэтых сыфілітыкаў зараза сыфілісу са сьлінай перадаецца здаровым людзям. Праз два або тры тыдні ў тых, хто пацалаваўся з хворымі на сыфіліс, на вуснах аб'яўляецца сыфілітычная балячка (цввёрды шанкер). Гэтая балячка адзначаецца ад іншых балячак на вуснах тым, што на вобмацак яна цввёрдая, бы храсток.

Заражаюцца сыфілісам праз пацалункі на вялікдзень. Дзякуючы дзікунскаму звычайу і рэлігійным забабонам, у гэты дзень кожны цалуецца са ўсімі, нават з незнаёмымі людзьмі, між якімі могуць быць і хворыя на сыфіліс.

2) *Зараза сыфілісу перадаецца з іном ад балячкі ці з кроўю пры плоцьных зносінах.*

На плоцьных органах сыфілітыкаў ёсьць балячкі, з якіх цячэ заразьлівы гной. Пры плоцьных зносінах з сыфілітыкам гэты гной прыстае да плоцьных органаў здаровага чалавека і тут утвараецца праз два-тры тыдні пасья зносін сыфілітычная балячка (цвёрдды шанкер).

А здараецца яшчэ і гэтак. У хворага на сыфіліс на плоцьных органах няма балячак, але ўсё роўна пры плоцьных зносінах ён заражае здаровага чалавека.

Адкуль-жа тут бярэцца зараза?

Справа тут вось у чым.

Амаль што пры кожных плоцьных зносінах як у мужчыны, так і ў жанчыны па скуры плоцьных органаў утвараюцца ледзь прыкметныя сказінкі (шчылінкі). З гэтых сказінак на скуры можа прасачыцца кропля крыві. Значыцца, калі гэтая кропля крыві будзе ад сыфілітыка, дык яна і перадасьць сыфіліс здароваму, бо ў крыві сыфілітыка заўсёды ёсьць зараза.

3) Сыфілісам можна заразіцца і праз рэчы, якія перад тым ужываў хворы на сыфіліс. На рэчах, якія ўжываў сыфілітык (лыжка, шклянка, піпка, цыгарка і іншыя) можа застацца сьліна, іной або кроў, а знача і зараза (мікробы). Калі здаровы будзе ўжываць і гэтую рэч пасья сыфілітыка, то зараза няройдзе на здаровага.

6. Як усьцерагчыся ад сыфілісу.

Пасьля таго, як мы растлумачылі, што сыфіліс заразьлівая хвароба і што ён перадаецца праз мікробаў, пасьля таго, як расказана, дзе мікроб сыфілісу жыве і якімі спосабамі мікроб пераносіцца з хворых на здаровых,—цяпер нам лёгка даць раду, як усьцерагчыся ад сыфілісу.

Здаровы мужчына павінен высьцерагацца плоцьных зносін з жанчынай, калі няма пэўнасьці ў тым—здорава гэтая жанчына ці не.

Таксама здаровая жанчына мусіць высьцерагацца плоцьных зносін з мужчынам, калі яна нічога ня ведае аб здароўі гэтай мужчыны.

Трэба наогул унікаць пацалункаў, бо праз цаляваньне перадаецца зараза сыфілісу.

Нельга браць у рот недакуруаную папіросу або люльку, бо на ёй застаецца сьліна. Калі гэтую папіросу або люльку перад тым курьў сыфілітык, дык са сьлінай сыфілітыка перадаецца сыфіліс.

Нельга есьці з чужое лыжкі, піць з чужое шклянкі, калі яны ня вымыты варам.

Нельга дазваляць дзецям браць у рот цацкі, якімі забаўляліся чужыя дзеці, бо на цацках можа быць зараза сыфілісу.

Нельга выцірацца чужым ручніком, бо праз яно можна заразіцца сыфілісам.

З гэтага ўсяго відаць, што ўсьцерагчыся ад сыфілісу даволі лёгка. Трэба толькі быць ахайным і асьцярожным, памятуючы ўвесь час, што вакол нас ёсьць шмат людзей, хворых на сыфіліс. Трэба памятаць, што хворага на сыфіліс нельга пазнаць з надворнага выгляду. Сыфілітык хоць і ня мае высыпкі і бачных балячак, але ў крыві носіць заразу і можа перадаць свой сыфіліс праз плоцьныя зносіны, пацалункі і праз рэчы, якія ён ужывае.

7. Ад бацькоў, хворых на сыфіліс, родзяцца сыфілітычныя дзеці.

У большасьці выпадкаў бывае так. Муж, хворы на сыфіліс, заражае жонку, а яна ў часе цяжарнасьці праз кроў перадае сыфіліс дзіцяці. Часта здараецца, што жонка, хворая на сыфіліс, скідвае мёртвае дзіцянё ў першыя месяцы цяжарнасьці. Калі-ж удаецца данасіць дзіцё да канца цяжарнасьці, то дзіцё зьяўляецца на сьвет усё пакрытае сыфілітычнымі балячкамі. Гэткія дзеці паміраюць у страшэнных цярпеньнях або зараз-жа пасья нараджэньня, або цераз некалькі дзён.

Калі ў новароджанага дзіцяці балячак няма, дык яно жыве да году і болей. Ня глядзячы на добрае кармленьне і догляд, дзіцё слабое, худое, скура ў яго зьбіраецца ў зморшчкі, як у старых (мал. № 9).

Мал. № 9. Дзіце ад хворых на сыфіліс бацькоў.

Сыфілітычныя дзеці—блядыя, голас у іх слабы і ціхі. Яны вельмі хваравітыя і часта памі-

раюць ад якой-небудзь дзіцячай хваробы, а калі жывуць даўжэй, дык позна пачынаюць гаварыць і, маючы год 20, яны па розуму падобны да дзесяцігадовых дзяцей.

Бываюць і гэтакія здарэньні. Ад хворых на сыфіліс бацькоў нараджаюцца на выгляд зусім здаровыя дзеці. Яны добра гадуюцца, дажываюць здаровымі год да пятнаццаці, але пасля ў іх аб'яўляюцца балячкі па скуры, зьяўляецца кастаедніца, пачынаюць пухнуць суставы, і дзіцё робіцца калекай на ўсё жыццё.

8. Ці магчыма вылечыцца ад сыфілісу.

Людзі, якія мала знаёмы з мэдыцынскай навукай, трымаюцца погляду, быццам сыфіліс— гэта невылячымая хвароба.

А мэдыцынская навука кажа іначай. Яна кажа, што сыфіліс—цяжкая хвароба, што сыфіліс трудна вылячымая хвароба, але ўсё-ж ткі вылячымая хвароба.

Калі сыфіліс пачаць лячыць, як толькі ён аб'явіўся і правесыі лячэньне пад наглядом доктара-спэцыяліста, дык можна сыфіліс вылечыць у працягу 4 або 6 месяцаў. Тут трэба дадаць, што поспех лячэньня шмат залежыць ад агульнага здароўя захварэўшага на сыфіліс. Калі чалавек дарослы і дужы, дык яго можна шпарка лячыць, бо ён вытрымае

і вялікія порцыі лякарства. На працягу лячэння хворы не павінен піць ні піва, ні іа-рэлкі, іначай ніякае лякарства не паможа. Наогул, трэба сумленна і няўхільна спаўняць усе загады доктара, іначай доктар ня можа адказваць за добрыя skutкі лячэння.

А што рабіць, калі сыфіліс запушчаны і хвароба моцна ўкаранілася ў цела? Усё роўна трэба, не марудзячы, пачынаць лячэнне ў доктара. Цяпер ёсць ужо такія лякарствы, якія спыняюць разьвіцьцё хваробы, нават моцна запушчанай.

У бацькоў-сыфілітыкаў, калі яны добра лечацца, родзяцца здаровыя дзеці.

Калі хвароба запушчана, то лячыцца трэба даўжэй — два або тры гады.

Кожны, хто хварэў на сыфіліс, нават пасля лячэння час-ад-часу (раз у поўгода) мусіць заходзіць да доктара на агляд і параду, каб праверыць сваё здароўе. Гэта трэба рабіць дзеля таго, што бываюць здарэнні, калі запушчаны і мала лечаны сыфіліс праз пяць, дзесяць і нават дваццаць год раптам ізноў аб'яўляецца. Вось-жа, каб ня здарылася гэткай раптоўнай бяды, трэба наведвацца да доктара, які заўчас можа папярэдзіць раптоўны выбух хваробы.

Цяпер дадзім адказ на запытаньне — ці моцць сыфілітыкі жаніцца або выходзіць з-муж? Мужчына або жанчына, якія хварэлі

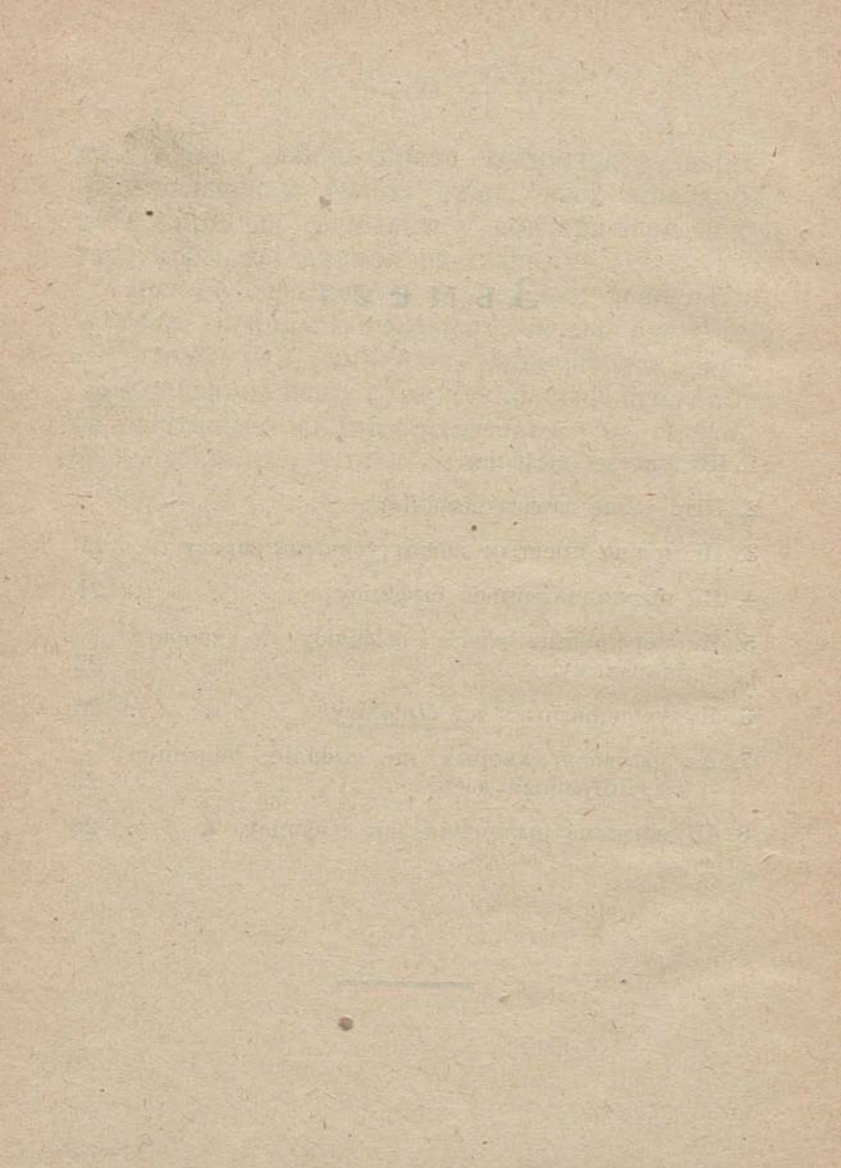
на сыфіліс, маюць права пабрацца з здаровым чалавекам толькі тады, калі яны добра ў свой час лячыліся ў доктара і ад доктара атрымалі дазвол на шлюб.

Кожны, хто хварэў на сыфіліс, мусіць перада шлюбам параіцца з доктарам, іначэй будзе вялікая бяда для сям'і і для патомства.

Канчаючы нашу гутарку аб сыфілісе, добра запомнім вось што: *узьцерачыся ад сыфілісу куды лячэй, чымся выленыцца ад яго.*

З ь м е с т .

	<u>Стар.</u>
1. Што такое сыфіліс	3
2. Што такое зараза сыфілісу	7
3. Ці можна простым вокам убачыць заразу	11
4. Як выглядае мікроб сыфілісу	21
5. Як перадаецца зараза сыфілісу ад хворага здараваму	22
6. Як усьцерагчыся ад сыфілісу	25
7. Ад бацькоў, хворых на сыфіліс, родзяцца сыфілітычныя дзеці	26
8. Ці магчыма вылечыцца ад сыфілісу	28

Цана 10 кап.

ელ.
AI

1964 - -

სელ. აძღვეთ
1994 გ.

B0000003 1 16645